

مادری از روی دست حضرت ام البنین (س)

چهره‌ی اسلام و المسلمین و خواجه‌ی علم هدی علی دانشنامه فراموشی

ام البنین بنت حزام بن خالد بن درام کلایه، همسر امیرالمؤمنین امام علی^(ع)، مادر چهار شهید کرلای بود. او در خانه امام زمان خویش، فرزندان شجاع و ولایت‌مدار و اهل امامت و شیعه راستین تربیت کرد. چهار فرزند مؤمن ام البنین در کرلای امان نامه عبیدا... بن زیاد را نپذیرفتند و امان نامه‌رسان را لعنت کردند. به گزارش تاریخ، عبیدا... بن زیاد نامه‌ای برای عمر بن سعد نوشت و فرمان جنگ با امام حسین^(ع) را صادر کرد. شمر بن ذی الجوشن را خواست و گفت با این نامه نزد عمر بن سعد برو و به او بگو و باید به حسین و یارانش پیشنهاد کند تحت فرمان من درآیند. اگر نپذیرفتند، آنان را در حال تسلیم نزد من بفرستد و اگر نپذیرفتند، با آنان بجنگد. وقتی شمر نامه را گرفت، همراه او عبدا... بن ابی محل حزام کلای بنی برخاست و به عبیدا... بن زیاد گفت، «أصالح... الامیر! ان بنی اخنتا العباس و عبدا... و جعفر و عثمان مع الحسین فان رأیت ان تکتب لهم امانا فعلت، خدا امیر را سلامت بدارد! خواهرزاده‌هایم یعنی عباس و عبدا... و جعفر و عثمان با حسین هستند؛ اگر صلاح می‌دانی، برایشان امان نامه‌ای بنویسی، بنویس!». این زیاد گفت؛ بله، روی چشم! به کاتبش دستور داد تا برای آن‌ها امان نامه بنویسد. آن امان نامه را توسط عبدا... بن ابی محل بن حزام کلبی و برده‌اش به نام کرمان برای فرزندان ام البنین فرستاد. شمر بن ذی الجوشن با نامه عبیدا... بن زیاد برای عمر بن سعد و امان نامه برای فرزندان ام البنین، نزد عمر بن سعد آمد. او برای رساندن امان نامه حرکت کرد و رو به روی اصحاب امام حسین^(ع) ایستاد و گفت: «این بنواختن؟ فخرح العباس و جعفر و عثمان و عبدا... بن علی^(ع) فقالوا: مالک و ماترید؟ کجایند فرزندان خواهرمان، پس عباس و جعفر و عثمان و عبدا...؟... فرزندان امام علی^(ع) بیرون آمدند و گفتند: چه کار داری و چه می‌خواهی؟ گفت: «انتم بنواختی آمنون! شما خواهرزاده‌های من در امان هستید». تاریخ گزارش کرده است که فرزندان ام البنین همگی پاسخ رد دادند: قال له الفقیه، لعنک!... و لعن امانک انؤمننا و ابن رسول!... لا امان له!

آن جوانان به او گفتند: خدا تو و امان نامه‌ات را لعنت کند! به ما امان می‌دهی درحالی‌که پسر رسول خدای امان است؟ کرمان غلام عبدا... بن ابی محل بن حزام کلای بنی جلو آمد و آنان را صدا زد و گفت: این امان نامه را دادی تا یعنی عبدا... بن ابی محل فرستاده است. پسران ام البنین گفتند: اقرا خالنا السلام و و قل له: آن لا حاجه لنا فی امانکم امان!... خیر من این ستمیه به دایی ما سلام برسان و بگو ما به امان شما نیازی نداریم. امان نامه خدا بهتر از امان نامه پسر ستمیه است. (وقعه الطف، لوط بن یحیی ابومخنف کوفی، وفات ۱۵۷ ه. ق. ص ۱۸۹ و ۱۹۰).

در این گفت‌وگو درباره امان نامه، وفاداری فرزندان ام البنین به برادرشان و امام زمانشان سیدالشهدا^(ع) نمودار است؛ فرزندان‌ی که در مکتب تربیتی ام البنین رشد کرده‌اند، این‌گونه باصلابت و قاطعیت، امان نامه را نمی‌پذیرند و توطئه ابن زیاد را خنثی کرده، دشمنان اهل بیت را لعنت می‌کنند. هر چهار فرزند با صداقت در کنار برادر بزرگ خویش اباعبد!... الحسین^(ع) می‌مانند و در این راه به شهادت می‌رسند. حتی یکی از فرزندان ام البنین همراهی با امام حسین^(ع) را رها نکرد و سست و متزلزل نشد. آنان شهادت را پیش روی خود می‌دیدند اما امان نامه را نپذیرفتند. آنان سرشار از ایمان به خدا و عقیده به توحید بودند و امان خداوند را برتر از امان نامه عبیدا... بن زیاد و آورنده آن اعلام کردند.

عبدا... بن ابی محل بن حزام کلای، برادرزاده حضرت ام البنین، است؛ چون ام البنین فاطمه دختر حزام کلای بود و ابی محل برادرش به حساب می‌آمد و عبدا... برادرزاده‌اش می‌شد، از این روستیق رسم عرب، عبدا... خود را به حساب پدرش، دایی فرزندان ام البنین دانست و آن‌ها را خواهرزاده خواند. درحالی‌که درواقع فرزندان ام البنین، خواهرزاده پدرش بودند نه خواهرزادگان عبدا...!

ام البنین الگوی بزرگ و بی‌نظیر برای زنان در تاریخ اسلام و تشیع است. او تنها چهار فرزند از امیرمؤمنان امام علی^(ع) داشت و آنان را خیلی دوست می‌داشت ولی آنان را دوست‌دار و عاشق اهل بیت^(ع) و امام حسین^(ع) بار آورد، به‌گونه‌ای‌که در راه امامت و ولایت گام برداشتند و خون خودشان را در راه دادند.

دل‌بستگی و محبت این چهار فرزند ام البنین به‌ویژه حضرت ابوالفضل العباس^(ع) به برادر بزرگشان، اباعبد!... الحسین^(ع)، بی‌پایان بود.

بردار

و بخوان

مادر پسران

نامش فاطمه بود، دختر حزام مشهور به ام البنین، از همسران امام علی^(ع) و مادر چهار فرزند به نام‌های عباس^(ع)، عبدا... جعفر و عثمان. هر چهار فرزند او در روز عاشورا شهید شدند. بعد از این واقعه، او به همراه نوه‌اش، عبیدا... بن عباس بن علی، و جمعی از مردم مدینه روزهای زیادی را در قبرستان بقیع برای امام حسین^(ع) و فرزندانش سوگواری کرد. اما برخی نیز معتقدند که درباره زنده بودن او پس از این واقعه، دلیل و مدرک مستندی در دست نیست. عالمان شیعه، شجاعت، فصاحت و علاقه حضرت ام البنین^(س) به اهل بیت^(ع) به‌ویژه امام حسین^(ع) را ستوده و از او به نیکی یاد کرده‌اند. بنا به گفته‌های اشخاصی چون شهید ثانی و مرقم، ام البنین به خاندان پیامبر، محبت شدیدی داشت و خود را وقف خدمت به آنان کرده بود، به همین دلیل اهل بیت^(ع) نیز برای او احترام ویژه قائل بودند و در روزهای عید، نزد او می‌رفتند. پدر و مادر حضرت ام البنین^(س) از خاندان بنی‌کلاب از اجداد بزرگ حضرت محمد^(ص) بودند و دارای خوبی‌ها و صفات خانوادگی مشترک بودند. او دختری پاکدل و باتقوا بود.

فضایل اخلاقی، کمالات انسانی، نیروی ایمانی، ثبات و پایداری، شکیبایی و بردباری، بصیرت و دانایی، نظم و سختدانی، او را به شایستگی، بانوی بانوان کرده بود.

حزام بن خالد بن ربیع بن وحید بن کعب بن عامر بن کلاب پدر ام البنین^(س) بود. او مردی شجاع و دلیر و راستگو بود که شجاعت از صفات ویژه‌اش اوست. وی از استوانه‌های شرافت در میان عرب به شمار می‌رفت و در بخشش، مهمان‌نوازی، دلاوری و رادمردی و منطق قوی، مشهور بود. مادر بزرگوار ام البنین، ثمامه (یا لیلی)، دختری سهیل بن عامر بن جعفر بن کلاب (از اجداد رسول خدا^(ص)) و امیرالمؤمنین^(ع)) است که در تربیت فرزندان کوشا بوده و تاریخ از وی چهره درخشانی را به تصویر کشیده است.

پیشش عمیق، دوستی با اهل بیت^(ع) و دوستی با فرزندان، در کنار وظیفه مهم مادری و چنانا معلمی دلسوز آموختن باورهای اعتقادی و مسائل مربوط به همسرداری و آداب معاشرت با دیگران، ازجمله ویژگی‌های خاص این بانوست. در بسیاری از کتب تاریخی، نام یازده تن از مادران وی ذکر شده است که همگی از خانواده‌های شریف و اصیل عرب بوده‌اند و درواقع مصداق بارز شجره طیبه هستند، شجره‌ای که اصل آن در زمین است و فرع آن در آسمان‌ها و حاصل و نتیجه این درخت پاک، همانا عباس بن علی^(ع) و عثمان بوده‌اند.

از رفتارهای توأم با احترام و ادب حضرت ام البنین که در تاریخ ذکر شده است، می‌توان به این نمونه اشاره کرد که پس از گذشت مدتی از ازدواجشان، حضرت ام البنین^(س) به امام علی^(ع) پیشنهاد کرد او را به نام اصلی‌اش که فاطمه بود، صدا نزنند تا حضرت امام حسین^(ع) با شنیدن نام فاطمه به یاد مادرشان نیفتند. از این رو امام علی^(ع) او را ام البنین به معنای مادر پسران نامید. زمانی که او متوجه شهادت چهار فرزند خودش و همچنین امام حسین^(ع) در واقعه کرلای شد، این‌طور گفت: «ای کاش فرزندانم و تمامی آنچه در زمین است، فدای حسین می‌شد و او زنده می‌ماند!».

کتابی که امروز به شما معرفی می‌کنیم، از مهدی رستمی است. او در کتاب مادر پسران، از زندگی این زن بزرگوار صحبت می‌کند و نقش او و فعالیت‌هایش را در پیش بردن اهداف دین اسلام می‌گوید. همچنین از مهر و احترام عمیق او به اهل بیت^(ع) صحبت می‌کند.

شهرانه خبر
۱۳۹۳ ۱۳۹۲
۱۴۰۳ ۱۴۰۲
۱۴۰۳ ۱۴۰۲

۱۴
SHAHARANEWS.IR

فرزندان، شناسنامه مادر

متأسفانه در انواع تاریخ‌نگاری، گزارش‌های چندانی از حضرت ام البنین^(س) در دست نداریم و گزارش‌ها معدود است اما آنچه می‌تواند در شناخت ایشان اثرگذار و راهگشا باشد، غیر از گزارش‌های نقل شده از امیرالمؤمنین^(ع) و دیگر معصومان^(ع)، شناخت فرزندان‌ی است که ایشان در تربیت آن‌ها نقش مهم ایفا کرده‌اند.

راوی حقیقت کرلای

مهم‌ترین ویژگی‌های حضرت ام البنین^(س) که نه فقط برای بانوان بلکه همه انسان‌ها در طول تاریخ الگوبخش است، عبارتند از فضایل اخلاقی و کمالات انسانی، نیروی ایمان، ثبات و پایداری، صبر و استقامت همراه با بصیرت و دانایی، پابندی به ولایت و امام زمان خود، چه در زمان امیرالمؤمنین^(ع) و چه در عصر امامت امام حسن مجتبی^(ع) و حضرت اباعبد!... الحسین^(ع).

هم‌مسیر با رسالت زنبی

ایشان در مواضع لازم با سخنان ارزشمند و سخترانی‌های آتشین، از مکتب اهل بیت^(ع) حمایت می‌کردند و در بین مردم تأثیرگذار بودند و به‌طور قطع می‌توان گفت حضرت ام البنین^(س) (با اینکه در کرلای حضور نداشتند) در کنار حضرت زینب کبری^(س) و دیگر بانوان عاشورایی، پیام‌رسان عاشورا بودند و مردم مدینه را از حقیقت کرلای‌آگاه کردند.

نگاهش به حضرت زهرا^(س) بود

مهم‌ترین ویژگی‌های شخصیتی حضرت ام البنین^(س)، ایمان قوی و محکم، وفاداری، صبر، پایداری و متانت و عمل به وظایف مقابل ولایت است؛ چنان‌که هرآنچه در توان داشتند، در این مسیر بذل کردند و چشم به حضرت زهرا^(س) داشتند.

شرط ورود به خانه امیرالمؤمنین^(ع)

حضرت زهرا^(س) الگوی حضرت ام البنین^(س) در همسرداری و فرزندپروری بودند. از جلوه‌های این الگوگیری و تأسی، ادب و احترام و اطاعت از همسر بود، به‌گونه‌ای‌که مقابل حضرت امیر^(ع) همه وظایف همسری را ایفا و فرزندان صدیقه کبری^(س) را بسپار احترام می‌کردند. گزارش‌های فراوان است که ایشان بعد از ازدواج، بیان کردند تا حضرت زینب^(س) رضایت و آذن ندهند، وارد خانه امیرالمؤمنین^(ع) نمی‌شوند تا هم‌ادب‌وهم حرمت فرزندان حضرت فاطمه^(س) حفظ شود.

بررسی ویژگی‌های حضرت ام‌البنین (س) در گفت‌وگو با استاد حوزه و دانشگاه

بانوی ادب، مادر وفا

آینه مستقیم! تاریخ اسلام و تشیع در کنار حماسه‌سازی‌ها و رشادت‌های مردانه، مروه تن‌داییز زنانی است که اگر نبودند، آن همه تلاش مردان هم در سکوت و فراموشی فرو می‌رفت. بانوانی همچون ام البنین^(س) که نه تنها فرزندان‌ش را فدایی ولایت کرد، خود هم بزرگ‌ترین حامی و مدافع این مسیر بود. در سالروز وفات آن بانو و در گفت‌وگو با صدیقه شاکری، استاد حوزه و دانشگاه، مروری کرده‌ایم برخی خصایص ام‌العباس^(س) را.

مهرم دل بچه‌های فاطمه^(س)

متعدد نقل شده است حضرت ام البنین^(س) برای اینکه فرزندای زهرای مرضیه^(س) کمتر به یاد رنج و شهادت مادر بیفتند، با اینکه نامشان فاطمه بود، درخواست کردند که ایشان را با کتیه یعنی ام البنین صدا کنند نه فاطمه. این نکته‌ای روان‌شناسانه است تا فرزندان داغدار کمتر آسیب ببینند و نیز گزارش‌های متعدد است که ایشان به شدت دل بسته امیرالمؤمنین^(ع) بودند و بعد از شهادت مولای متقیان^(ع)، حاضر به ازدواج مجدد نشدند.

تجلی میراث مادری

در خاندان پاک ام البنین^(س)، ویژگی‌هایی وجود داشت که همگی در حضرت عباس^(ع) تبلور یافت، مثل شجاعت و دلاوری، ادب و متانت و عزت نفس که در زندگی عباس بن علی^(ع) و وضوح جدی داشت. همچنین بود قدرت بیان که هم در مادر و هم تبار ایشان وجود داشت و در رجزهای حضرت عباس^(س) نمود یافت و اشعاری که ام البنین^(س) در مرثی‌ای امام حسین^(ع) خوانده‌اند، مؤید این مهم است.

سفارش درباره امام حسین^(ع)

ننوشیدن آب به یاد عطش برادر که اوج وفاداری و ایثار است، نیز برآمده از تربیت مادر است. نقل است وقتی امام حسین^(ع) در صد ترک‌مدینه بودند، حضرت ام البنین^(س) به فرزندان عباس بن علی^(ع) سفارش کردند، «چشم و دل مولایم و فرمانبردار او باشید».

الگوی کاربردی

این بانو الگوی نیکو برای بانوان در هر عصر و نسلی هستند و برای امروز هم تبعیت از ایشان، نقشی کاربردی در اعتلای زندگی بانوان و تعالی و رشدشان دارد، به‌ویژه در رفتار با همسر و تربیت فرزندان، خانه‌داری و تعهد به وظایف اجتماعی که سرآمد و الگو هستند.

فعال اجتماعی

الگوی سوم زن که رهبر معظم انقلاب بر آن تأکید می‌کنند، برگرفته از سیره بانوانی همچون حضرت ام البنین^(س) است تا بدانی‌یک بانو در عین ایفای نقش همسری و مادری، باید نقش اجتماعی خود را در زمانی که اجتماع نیازمند خلق اثر است، نیز ایفا کند؛ چنان‌که حضرت زهرا^(س) چنین عمل کردند. ام البنین^(س) همچون حضرت صدیقه کبری^(س)، در کنار مادری و همسری نمونه، بعد از واقعه عاشورا برای ابلاغ پیام این نهضت، در قالب عزاداری و مرثیه‌خوانی و نوحه‌خوانی، ندای مظلومیت عاشوراییان و کرلایی‌ها را به مردم می‌رساندند. نقل است که ایشان هر روز همراه عبیدا... پسر حضرت عباس^(ع) و همسر ایشان که هر دو در کرلای حضور داشتند، به بقیع رفته، نوحه می‌خواندند.

مرثیه‌خوان بقیع

مرثی‌ای ایشان که طبع شعر هم داشتند، مردم را جمع و آن‌ها را هم‌ناله می‌کرد، حتی گفته شده است مروان بن حکم که در ظلم بر اهل بیت^(ع) دست داشت و حاکم مدینه بود، وقتی این مرثی‌ا را می‌شنید، با آن قساوت قلب، تحت تأثیر قرار می‌گرفت و گریه می‌کرد.

هم‌صدا با زینب کبری^(س)

حضرت ام البنین^(س) و دیگر بانوان، هم‌صدا با حضرت زینب^(س)، نقشی مهم در ابلاغ پیام عاشورا داشتند. به گفته شهید مطهری، برای آنکه یک نهضت به ثمر بنشیند، یک بخش خون است و یک بخش پیام. اگر پیام به موازات خون ایفای نقش نکند، خون به نتیجه نمی‌رسد. حضرت ام البنین^(س) در عین اینکه وظیفه عبادی خود را در مقابل خدا انجام می‌دادند، نقش خانوادگی‌شان را هم ایفا می‌کردند و در نقش آفرینی اجتماعی هم مؤثر و موفق بودند.

نگاه همسران و مادران شهدا

نمونه بارز الگوگیری از نقش آفرینی ام البنین^(س) در عرصه اجتماع را می‌توان در ایثار همسران و مادران شهدا جست و جو کرد. بی‌دلیل نیست که سالروز وفات آن بانو به نام مادران و همسران شهدا نام گرفته است. ایشان این الگو را برای همه عرضه کردند و این بانوان در عصر کنونی، به بهترین شکل الگو رفته‌اند و عامل شده‌اند.

صدیقه شاکری: الگوی سوم زن که رهبر معظم انقلاب بر آن تأکید می‌کنند، برگرفته از سیره بانوانی همچون حضرت ام البنین^(س) است تا بدانی‌یک بانو در عین ایفای نقش همسری و مادری، باید نقش اجتماعی خود را در زمانی که اجتماع نیازمند خلق اثر است، نیز ایفا کند

فرزندانم، فدایی حسین^(ع)

بعد از واقعه کرلای هم وقتی بشیر خبر را به مدینه آورد، حضرت ام البنین^(س) نگران و جویای حال امام حسین^(ع) بودند و از خبر شهادت فرزندان خود آزرده‌خاطر نشدند و فقط نگران امام حسین^(ع) بودند و فرمودند: «فرزندان من و همه آنچه زیر آسمان است، فدای اباعبد!... الحسین^(ع) باد!». این بصیرت مادر، سبب آن رشادت‌های فرزندان در روز عاشورا ست.

روشنا

حضرت زهرا^(س)؛ جَعَلَ ا... تَرَكَ الشَّرْقَهَ اِیْحَا بَا لِّلْعَیْثِ.

بحار الانوار، ج ۲۹، ص ۲۲۳

خواب‌های نجات‌بخش

شرایط برایش سخت‌تر بود.

در زندان بقیه هم فهمیده بودند که یوسف^(ع) شبیه بقیه نیست، علمی دارد تا با بقیه جایگاهش متفاوت باشد.

مادر یوسف دو جوان دیگر هم زندانی بودند. این دو خوابی عجیب دیده بودند که دنبال تعبیرش بودند و می‌دانستند اگر یک نفر در این زندان بتواند آن را تعبیر کند، آن یک نفر یوسف است؛

وَدَخَلَ مَعَهُ السَّجْنَ فَتَيَانِ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَالثَّانِي قَالَ أَرَانِي أَذْأَبُ دَاجِلًا وَأَنَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَتِلْكَ آيَاتُ الْيُسُفَ الَّذِي كَذَبَ

احکام

حکم بازسازی مسجد

پرسش: هیئت امنای یک مسجد به دلیل فرسودگی دیوار آن و با مشورت معماران، می‌خواهند دیواری از داخل مسجد و پشت دیوار قدیمی بسازند و سپس دیوار قدیمی را تخریب کنند که طبیعتاً بخشی از کوچه خواهد شد. آیا این کار جایز است؟

پاسخ اجمالی: در فرض سؤال، محل دیوار قدیمی نیز باید به عنوان بخشی از مسجد قرار گیرد و الحاق داوطلبانه آن به کوچه و خیابان، جایز نیست؛ مگر آنکه ضرورتی گریزناپذیر وجود داشته باشد.

حضرت زهرا^(س)، خداوند، دوری و پرهیز از سرق‌ت را برای مصونیت و امنیت اجتماعی، واجب فرموده است.

قصص قرآنی

یوسف در پاسخ آن‌ها گفت: من پیش از آنکه غذای‌تان را بخورید، تعبیر خواب‌تان را می‌گویم که این علم از چیزهایی است که خدای به من آموخته است؛ زیرا من آیین گروهی را که به خدای ایمان و به آخرت کافرند، ترک گفتم.

یوسف در زندان هم مأمور دعوت به یکتاپرستی بود، او دین و آیین خودش و پدرانش ابراهیم و اسحاق و یعقوب^(ع) را تبلیغ می‌کرد؛ وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِنِّيَ إِهْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَان لَنَا أَنْ نَشْرَكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكُمْ مِنْ فَضْلِ... عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنْ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (یوسف، ۳۸).

آیت!...العظمی‌ خامنه‌ای: نباید محل دیوار قدیم از محدوده مسجد خارج شود.

آیت!...العظمی شبیری زنجان‌ی: در غیر فرض ضرورت، جایز نیست.

آیت!...العظمی صافی گلپایگانی: دیوار قدیمی جزو مسجد است و باید داخل مسجد قرار گیرد و نمی‌شود آن را بیرون مسجد قرار داد.

آیت!...هادوی تهرانی: اگر صیغه مسجد برای دیوار قدیمی خوانده شده است، این قسمت داخل محدوده مسجد است و باید به نحوی این موضوع حفظ شود و احکام مسجد در آن رعایت شود و اگر وقف مسجد است، هرچند حکم مسجد را ندارد، ولی باز هم باید برای مسجد حفظ شود.